

Вступні двері до християнської добронравності (скорочено)

Григорій Сковорода

Бог зробив потрібне неважким, а важке — непотрібним. Немає нічого солодшого для людини й нічого потрібнішого, як щастя. Щастя ж у серці, серце в любові, любов — у Законі Вічного. Якби щастя залежало від місця, часу й від плоті, то ми б його ніколи не знайшли. Щастя, як повітря і сонце, даються людині даром. Щастя близько — воно в серці і в душі твоїй. До розуміння цього веде наша десяти глава розмова.

Голова I. Про Бога. Світ складається з двох натур: видимої і невидимої. Видима — це всі створіння, невидима — Бог, який ще в стародавніх народів називався розумом, всесвітнім, або натурою, існуванням, вічністю, часом, долею, неминучістю, фортуною та ін. У християн це Дух, Господь, Цар, Отець, Розум, Правда.

Голова II. Про віру всесвітню. В усі віки всі народи вірили, що є якась таїна, якась сила, що всім володіє і всім керує. Підданий може помилятися і вважати лакея за самого пана, але ніхто не буде суперечити, що є дійсний пан, котрого підданий і в очі не бачив.

Голова III. Промисел загальний. Бог тримає цілий світ, як годинникар годинник. Одушевляє, годує, впорядковує, обороняє, а потім повертає знов у брудну матерію — в землю. Тому його називають ще математиком, геометром або гончарем.

Голова IV. Промисел особливий для людини. Натура подібна до найкращої архітектурної симетрії, моделі. Якщо рід, місто, державу збудовано за такою моделлю, то вона буває раєм, небом, домом Божим. І якщо людина збудує своє життя за таким зразком, то буде в ньому святиня й благочестя. Лице Боже, відбившись у душі нашій, перетворює нас із диких і брудних тварин у людей, здатних до громадської згоди, незлобних, стриманих, великодушних і справедливих.

Всесвітній розум, найвища Премудрість або Бог, зробили так, що ми відрізняємося від звірів милосердям і справедливістю, а від худоби — стриманістю й розумом.

Не намагайся додуматися, як ця Божа Премудрість народилася, звідки взялася; вдовольняйся видимим, прислухайся до пророків, що голосом Божим говорять людям про Закони Божі.

Голова V. Про Десятисловіє. Хай не буде в тебе богів інших, крім мене; не сотвори собі кумира; не згадуй ім'я Боже даремно; пам'ятай день суботній — поклоняйся Богові не самими порожніми церемоніями, а справжнім ділом, щиро беручи зразок з Нього. Вір, що сам собі вдесятеро користь чиниш, коли допомагаєш іншим. Шануй отця свого; не вбивай; не чини перелюбу; не крадь; не посвідчуй фальшиво; не жадай жінки ближнього твого...

Присвяти ж своє серце щирій любові і не дай посіятися в ньому зернам лихих намірів.

Голова VI. Про правдиву віру. Щоб закрилася в тобі безодня беззаконства, потрібна віра. При ній повинна бути надія. Часто її уявлять в образі жінки, що тримає якор. Ці добродітелі ведуть людське серце до пристані любові.

Голова VII. Благочестіє і церемонія — речі неоднакові. Сила усього Десятисловія вміщається в одному імені — любов. Вона є вічним союзом між Богом і людиною. Ця Божественна любов має зовнішні ознаки, які звуться церемоніями. Якщо ж ця маска не ховає в собі дійсного, то залишається сама лицемірна полуда, лушпиння при зерні.

Голова VIII. Закон Божий і переказ (традиція) — речі неоднакові. Закон Божий — плід, а переказ — листя. Закон Божий — серце людини, а переказ — фіговий листок. Інколи люди про це забувають, змішуючи чисте з нечистим.

Голова IX. Пристрасті або гріхи. Пристрасть є згубне, хворобливе повітря в душі. Це безпутне жадання видимостей. Найбільшим гріхом є заздрість, а також ненависть, злопам'ятство, гордість, підлесливість, неситість, нудьга, каяття, смуток, сум та інший невсипущий черв'як у душі.

Голова X. Про любов або щиросердечність. Безодні гріхів суперечить щиросердечність, плодами якої є: доброзичливість, незлобність, прихильність, лагідність, щирість, благонадійність, безпечність, задоволеність.

Хто має таку душу, той житиме в мирі, милосерді й веселості.

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

У байках, філософських трактатах Г. Сковорода виступає за чистоту людської душі, за дотримання Божих Заповідей, які зроблять людину по-справжньому щасливою. Він закликає жити в гармонії з природою, прагнути до самопізнання та самовдосконалення, до невсипущої праці в тій галузі, до якої в людини є природні нахили та здібності.